

כפר דרום ת"ז - אשקלון

ט"ו בשבט

אל עמי בשיתוף מכון התורה והארץ
 לומדים עם ילדינו בבתי מדרש קהילתיים להורים וילדים

ט"ו בשבט - הארץ ופירותיה

ט"ו בשבט הוא 'ראש השנה לאילנות'. מה המשמעות של 'ראש השנה' הזה? מדוע נוהגים לאכול בו מפירות ארץ ישראל? האם יש מצווה מיוחדת ב'נטיעות'?

בדרך זה נלמד על הלכות ט"ו בשבט ומנהגיו, ונלמד גם על משמעויות מיוחדות של נטיעת עצים ואכילת פירות בארץ ישראל.

ראש השנה לאילנות

המשנה מציגת ארבעה ראשי שנים, וכיניהם, את ראש השנה לאילן. במשנה יש מחלוקת על התאריך המדויק:

ביאור:

1. ויצאו - וירדו כבר.
2. ועלה השרף באילנות - השרף הוא חומר דביק המופיע בעצים.
3. חונטים - מתחילים לפרח ולהוציא.

א. פירוש קהתי (הרב פנחס קהתי)

א. בית הלל אומרים בחמישה עשר בו - הטעם שקבעו ראש השנה לאילן בשבט מבאר בגמרא: 'הואיל ויצאו רב גשמי השנה, ועלה השרף באילנות', ונמצאו הפרות חונטים מעתה'.

1. משנה מסכת ראש השנה פרק א משנה א

ארבעה ראשי שנים הם...
 באחד בשבט - ראש השנה לאילן, כרברי בית שמאי.
 בית הלל אומרים, בחמשה עשר בו'.

ההלכה נפסקה כדעת בית הלל, שט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילן.

מהן ההשלכות לכך שט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילנות?

- א. ראש השנה לאילנות עוזר לנו לדעת אם אנחנו צריכים, בשנה זו, להפריש מעשר שני או מעשר עני. (ראו הרחבה להלכות מעשר שני ומעשר עני בהמשך)
- ב. ראש השנה לאילנות נצרך כדי שלא נערכב פרות שהתחילו לצמוח בשנה שעברה עם אלו שצמחו השנה. ההלכה אומרת שצריך להפריש מעשרות **בנפרד מפרות מקדמים, ובנפרד מפרות מאחרים**. על פי הלכה זו: פרות שחנטו (תחלת יצירת הפרי) עד ט"ו בשבט שייכים לשנת המעשר הקודמת; פרות שחנטו לאחר ט"ו בשבט שייכים לשנת המעשר הבאה.
- ג. בנוסף, ראש השנה לאילנות עוזר לנו לדעת את 'גיל העץ'. למה זה חשוב? זה חשוב מכיון שהתורה אסרה עלינו לאכל פרות 'עורלה' - עץ שלא מלאו לו שלש שנים. 'הגיל' של העץ נקבע לפי **ט"ו בשבט**: עץ ששתלנו בחדש תשרי, יהיה בן שנה כבר בחדש שבט, וכאשר חדש שבט יעבר בפעם הרביעית, העץ יגיע לשנה הרביעית. (בשנה הרביעית - מתר לאכל ב**ירושלים בלבד**, ובחמישית מתר בכל מקום).

הגמרא הבאה היא המקור לכל הדברים האלו:

2. תלמוד בבלי ראש השנה דף טו עמוד ב

אילן שחנטו פירותיו קדם חמשה עשר בשבט - מתעשר לשנה שעברה, אחר חמשה עשר בשבט - מתעשר לשנה הבאה.

הרחבה להלכות מעשר שני ומעשר עני

ישנם כמה סוגי מעשרות, אותם אנו מצוים להפריש מן התבואה ומן הפרות.

- **תרומה גדולה** נתנת לכהן, ומעשר ראשון נתן ללוי. התרומה והמעשר מופרשים בכל שנה.
- **מעשר שני** הוא מעשר הנאכל על ידי הבעלים בירושלים. מעשר שני מפרישים בשנה הראשונה, בשנה השנייה, בשנה הרביעית ובשנה החמישית לאחר שנת השמטה (בציור - בשנים א, ב, ד, ה). כיום פודים מעשר שני על פרוטה ואוכלים אותו בכל מקום.
- **מעשר עני** הוא מעשר שנותנים לעניים. מפרישים מעשר זה בשנה השלישית ובשנה הששית (בשנים ג, ו) לאחר שנת השמטה.

לעילוי נשמת
זוהרה בת ז'וורה
 בן גיגי ז"ל

לעילוי נשמת
שמעון בר אסתר
 בן גיגי ז"ל
 נלב"ע י' שבט תשנ"ח

1. מה המיוחד בחודש שבט שמסמל תחילת 'שנה' (מקור ו א)
2. מדוע חשוב לדעת שט"ו בשבט הוא 'ראש השנה' לאילנות:
 - א. לצורך הפרשת מעשרות?
 - ב. לצורך מצות עורלה?

שֵׁבַח הָאָרֶץ בְּפִירוֹתֶיהָ

מכינון שהקב"ה בחר בארץ ישראל, היא כוללת בתוכה מעלות רבות, שמתאספות כלן למקום אחד. ארצות אחרות יש בהם רק חלק מן המעלות האלו, ואין מקום אחד שיש בו את כלן:

מקור אתגר:

3א. פירוש ספורנו (הרב עובדיה ספורנו)

א. אל ארץ טובה - שנקבצו בה מיני הטובות שלא יקבצו בגליל (באזור אחד) וזולתו.

וספר "חמשת מיני הטוב":

- הראשון הוא "ארץ נחלי מים עינת ותהמת", לא מי יאורים ואגמים הרעים...
- השני הוא "ארץ חטה ושערה", הצריכים למזון.
- השלישי: "ארץ זית שמן ודבש", שהם מערני מלך.
- הרביעי: "ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם", שימצאו בה מעות בזול¹⁰.
- החמישי: "ארץ אשר אבניה ברזל", שבה נמצא רבוי אבנים קשות ובהירות¹¹, יפות וטובות לבנין.

3. דברים פרק ח

(ו) כי ה' א-לקיך מביאך אל ארץ טובה¹ ארץ נחלי מים עינת ותהמת² יצאים בבקעה ובהר:
(ח) ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן³ ודבש³:
(ט) ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם לא תחסר כל בה⁴ ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת.

ביאור:

1. עינות ותהמות - מעינות ומי תהום.
2. ארץ זית שמן - זיתים משובחים שמפיקים מהם שמן.
3. דבש - תמרים משובחים (ומתוקים כדבש).
4. לא תחסר כל בה - יש בה כל טוב.
5. שנקבצו בה מיני הטובות - מרְכָזוֹת בה.
6. וספר - ותאר.
7. לא מי יאורים... - מים אלו טובים יותר ממים של מאגרים ואגמים.
8. הצריכים למזון - שחשובים לאכילה.
9. מעדני מלך - מאכלים משובחים.
10. מעות בזול - ירויחו כסף בקלות.
11. ריבוי אבנים קשות ובהירות - אבנים המתאימות לבנייה.

רבי משה סופר מסביר מהו המיחד בפרות שנשתבחה בהם ארץ ישראל:

4. על פי חת"ם סופר על חולין דף קמב עמוד א

הפסוקים משבחים את הפירות של ארץ ישראל. ללא ספק, הפירות באמת משובחים כפשט הפסוקים, אך יש גם משמעות עמוקה - **אכילת הפירות מביאה את האדם האוכל לקדושה ולאהבת ה'.**

רבי יואל סירקיש מסביר כי בפרות ארץ ישראל יש קדשת ארץ ישראל שנובעת מהשכינה השורה בארץ ישראל:

5. על פי ב"ח אורח חיים סימן רח

פרות ארץ ישראל מקבלים קדושה מקדושת השכינה של ה', ולכן אנחנו מבקשים בסוף ברכה אחת מעין שלש (על המחיה) שנוכה לאכול מפירות ארץ ישראל - 'ונאכל מפריה ונשבע מטובה'...

ביאור:

1. פקפוק ממידת חסידות - האם זה דבר שלא ראוי לאדם שמדקדק מאד במצוות ובהתנהגות שלו (למרות שברור שאין בזה עבירה).
2. מפירות גינזור - מפירות שגדלים בגליל במקום שנקרא גינזור (כנרת).

מקור אתגר:

הבן-איש-חי, הרב יוסף חיים, פוסק הלכה ודרשן חשוב שחי לפני כ-100 שנה, נשאל שאלה הלכתית מענינת מאדם שהתגורר בצפת. היה באזור פרדס עם פרות טובים ומתוקים מאד, והאדם השואל רצה ללקת כמה שעות ולהשאיר שם כמה ימים כדי להנות מאותם פרות:

6. שו"ת תורה לשמה לבן איש חי סימן תיח

השאלה: ... אם יש בזה איזה פקפוק ממדת חסידות¹ ללקת ממקום למקום מהלך איזה שעות **בשכיל אכילה והנאה של מותרות הגוף...**

תשובת הרב: גם לפי מדת חסידים, אין בזה פקפוק וחשש, שכן מצינו בגמרא "אמר רבה בר בר חנה: כאשר היינו הולכים עם רבי יוחנן לאכל מפרות גינזור²..." (ערובין ל.)... **בשכיל חבוב ארץ ישראל לאכל מפרות המתוקים וחשובים שלה וכוונתם לשם שמים...** לכן, מאחר שגם אתה השואל כונתך לשם שמים, **בשכיל חבוב ארץ ישראל ולהודות לה' על הארץ ופירותיה הטובים - לך אכל בשמחה...**

1. מהן המעלות הבולטות של ארץ ישראל?
2. מדוע יש מעלה מיוחדת לפירות ארץ ישראל, על פי החת"ם סופר ועל פי הב"ח?
3. גם בארצות אחרות יש נחלי מים ופירות טובים. מה ייוחדה של ארץ ישראל לעומת שאר הארצות?
4. מה גורם לפירות ארץ ישראל להיות כל כך מיוחדים?

שאלת אתגר:

5. האם מותר לצדיק (חסיד) לטרוח הרבה כדי לאכול מפירות ארץ ישראל?

סדר אכילת הפרות

1. מקדימים לאכול כל דבר שבכרתו 'המוציא', לאחר מכן 'מזונות', ולאחר מכן יין.
 2. נוהגים ששבעת המינים קודמים לכל פרות העץ האחרים.
 3. כל הקדם בפסוק "ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש" (דבש - תמרים) קדם לברכה, ועל כן הגפן קודמת לתאנה, התאנה לרמון והזית - לתמר.
 4. כל הקרוב למלה "ארץ" בפסוק, חשיבותו גדולה יותר. על כן, הזית והתמר קודמים לגפן תאנה ורמון, מכיון שהזית והרמון נכתבו מיד לאחר המלה "ארץ" השניה. ואלו הגפן, התאנה והרמון מופיעים ברחוק שתי מלים מהמלה "ארץ" הראשונה.
 5. פרות העץ קודמים לפרות האדמה, ויש אומרים שאם פרי האדמה מאד חביב עליו, יש לברך עליו קדם לפרי העץ.
- (הרב יהודה הלוי עמיחי)

פרות ארץ ישראל

חכמינו מצאו בפרות ארץ ישראל ובתכונותיהם משל לערכים חשובים בחיינו. לפנינו מספר דגמאות:

רמון

ביאור:

1. פושעי ישראל - אנשים המרבים לחטא.
2. שמלאין מצוות - נמצא שהם עושים דברים טובים.
3. אל תקרי - אפשר להסביר את הפסוק כאילו כתוב בו מילה אחרת ('ריקתיך' דומה למילה 'רקתך').
4. כרמון - כמו מספרם הגדול של גרגירי הרמון.

7. תלמוד בבלי מסכת עירובין דף ט עמוד א

... פושעי ישראל¹ שמלאין מצות² כרמון, שנאמר: 'כפלה הרמון רקתך' (שיר השירים ו, ז)... אל תקרי³ 'רקתך' אלא 'ריקתך', שאפלו ריקנין שבך מלאין מצות כרמון⁴.

אגוז

- #### ביאור:
1. לטל - להוציא פרי.
 2. ואין חבריהם - הפירות האחרים.
 3. כלם מתרגשים - נוקשים זה בזה ומרעישים.
 4. במחבוש - בבית הכלא.
 5. נעורים כלם ופודים אותו - עושים מאמץ להציל ולשחרר אותו.

8. על פי מדרש שיר השירים רבה פרשה ו

כל הפרות, אדם יכול לטל¹ מהם מתוך השק, ואין חבריהם² מרגישים. אבל האגוז, כיון שאתה נוטל בדרך מעט מהם - כלם מתרגשים³. כך ישראל: כיון שנטל אחד מהם ונתן במחבוש⁴, מיד נעורים כלם ופודים אותו⁵.

זית

ביאור:

1. בטלה עולמית - אלא קיימים לנצח.

9. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף נג עמוד ב

למה נמשלו ישראל לזית?
... מה זית, אין עליו נושרים, לא בימות החמה ולא בימות הגשמים - אף ישראל, אין להם בטלה עולמית¹, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.

תמר

ביאור:

1. אין בה פסולת - אין חלק רע ומשתמשים בכל חלק.
2. להלל - להודות לה' בחג הסוכות.
3. חריות - ענפים.
4. בעלי מקרא - בקיאים בתורה שבכתב.
5. בעלי משנה - בקיאים בהלכה.
6. בעלי צדקות - עושים צדקה וחסד.

10. בראשית רבה פרשה מא

למה נמשלו ישראל לתמר?
מה תמרה זו, אין בה פסלת¹, אלא: תמרים לאכילה, לולבים להלל², חריות³ לסיכוך...
כך הם ישראל - אין בהם פסלת, אלא: מהם בעלי מקרא⁴, מהם בעלי משנה⁵, מהם בעלי אגדה, מהם בעלי מצות, מהם בעלי צדקות⁶.

תאנה

11. על פי מדרש ילקוט שמעוני יהושע ב

'נצר תאנה יאכל פריה' - למה נמשלה תורה לתאנה?
כל פרות יש בהם פסלת - ענבים יש בהם חרצנים, רמונים יש בהם קליפות.
אבל תאנה - כלה יפה לאכול ואפשר לאכול אותה בשלמותה.
כך דברי תורה - כל החלקים טובים לאדם ומועילים לו.

ביאור:

1. נמוך ממנו - בגלל הכובד של האשכול הוא נופל קצת למטה.
2. מזל מחברו... - עניו ואינו מתגאה על חברו.

12. שמות רבה פרשה טז

מה הגפן הזו, יש בה אשכולות גדולים וקטנים, וכל אשכול שהוא גדול מחברו, נמוך ממנו, כך ישראל, כל מי שהוא גדול מחברו, נמוך ממנו.

ביאור:

1. שתשביח - שתתן פירות משובחים יותר.
2. להודיע ישראל בעולם - לפרסם את שמם של ישראל.

מקור אתגרי:

13. שמות רבה פרשה מד

למה נמשלו ישראל לגפן?
אלא מה גפן, כשבעליה מבקשים שתשביח, מה הם עושים?
עוקרים אותה ממקומה ושותלים אותה במקום אחר, והיא משבחת.
כך ישראל: כיון שבקש הקב"ה להודיע ישראל בעולם,
מה עשה? עקרו ממצרים והביאו למדבר, והתחילו מצליחים שם.
קבלו את התורה ויצא להם שם בעולם.

4. למה נמשלה התורה דווקא לתאנה?
5. באלו תופעות בצומח ובטבע מוצאים רמז למידת הענווה?

1. מה למדו חכמים מהפסוק 'כפלח הרמון רקתך'?
2. איזה ערך חשוב קיים בעם ישראל, אותו המשילו חכמים באגוז?
3. במה דומה עם ישראל לזית, ובמה הם דומים לתמר?

פירות 'חמשה עשר' - סדר ט"ו בשבט

הידעת?

חכמי הקבלה ובראשם **האר"י** (רבי יצחק לוריא), אשר חיו בצפת לפני כחמש מאות שנה, הנהיגו 'תקון מיוחד, הנקרא היום - סדר ט"ו בשבט, בו אוכלים מפרות שנשתבחה בהם ארץ ישראל, לומדים תורה, ומתפללים לשנה מברכת לאילן. היהודים בגולה כנו את מנהג אכילת הפרות בט"ו בשבט בכינוי: **'פירות חמשה עשר'**. רבים מן היהודים חיו באירופה, שהיתה קרה ומשגלת בתקופה זו, ולא יכלו להשיג פרות טריים מפרות ארץ ישראל, לכן הסתפקו באכילת **פירות יבשים שנשתבחה בהם ארץ ישראל**. יהודים רבים נהגו לומר: **"הי רצון שנזכה לעלות בקרוב לארץ ישראל, לאכל מפריה ולשוב משובה"**.

מעשה שהיה

אמר להם: "לא כך דרך אכילת הרמון, יש לאכול דווקא את הגרגרים".
הסבירו לו: "בכל פרי אנו נוהגים לזרק את הגרגרים ואוכלים את השאר, ולכן נהגנו גם בו כך".
אמר האורח מארץ ישראל: "בזה שאכלתם את הקלפה המרה, בלי להגיד מלה רעה על הארץ (ופרותיה), הוכחתם שאתם מלאים אהבה לארץ ישראל, כמו שהרמון מלא בהרבה גרגרים".

פעם התארח יהודי מארץ ישראל בחוץ לארץ בימי חדש שבט, והביא אתו רמון, כדי לשמח את המארחים שלו בפרות ארץ ישראל.
כשהגיע ט"ו בשבט, ישבו בני הבית מסביב לשלחן ובעל הבית פתח את הרמון, חלק אותו לחלקים שווים, נתן לכל בני הבית, וכלם ברכו יחד ברכת "בורא פרי העץ" וברכת 'שהחינו' על פרי חדש זה.
מכיון שלא הכירו את הפרי, התחילו לאכול את הרמון כמו שאוכלים פרות אחרים: את הגרגרים זרקו, ואת החלק החיצוני אכלו!...
הרגישו כלם בטעם המר בפיהם, אבל לא דברו נגד הפרי כי פרי ארץ ישראל הוא, והמשיכו לאכול את הקרום המר.
לפתע, נכנס האורח לבית וראה שהאנשים אוכלים את הקרום המר, ומניחים את הגרגרים בצד -

חג הנטיעות - מצוות הנטיעה

דברי חכמינו על חשיבותם של פירות ארץ ישראל, והמנהגים לאכול מפירות הארץ ביום זה, השפיעו על היהודים שחזרו לישב את ארץ ישראל. כאשר הוקמו המושבות החקלאיות הראשונות, לפני כמאה ועשרים שנה, קבעו המנהיגים את יום **ט"ו בשבט כחג הנטיעות**, שבו שותלים עצים רבים וכך מישבים את הארץ ומפתחים אותה.

הנטיעה בארץ חשוכה מאד. מן התורה למדנו כי הקב"ה עסק בנטיעה:

14. ספר בראשית פרק ב פסוק ח

וַיִּטַע ה' אֱלֹקִים גֶּן בְּעֵדֶן מִקְדָּם וַיִּשַׁם שָׁם אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר יָצַר.

חכמינו לומדים מן שְׁעָלֵינוּ לנהג בדומה למעשיו של הקב"ה:

15. מדרש רבה ויקרא פרשה כה פסוק ג

'אחרי ה' אלקיכם תלכו... ובו תדבקו' (דברים יג) - אמר רבי יהודה בן סימון: וכי אפשר לו לבשר נדם, להלך אחרי הקב"ה? וכי אפשר לבשר נדם לעלות לשמים ולהדבק בשכינה? אלא מתחילת בריתו של עולם לא נתעסק הקב"ה אלא במטע תחלה... אף אתם, כשאתם נכנסים לארץ ישראל, לא תתעסקו אלא במטע תחלה... - 'וְנָכִי תְבוֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶם כָּל עֵץ מֵאֵכֶל'.

מעשה שהיה

בחגיגת מטעים במגדיאל (הוד השרון) אשר בשרון, נתכבד הרב קוק בנטיעה הראשונה לשקם והלך לנטע, התרגש מאד, עיניו זלגו דמעות, ופניו היו כלפיד-אש. כשהגישו לו את המערר, סרב לקחתו, והתכופף ובידיו טפל ברגבי-הארמה, כשכלו נתון ברצת-קדש.

ביאור:

1. לבשר נדם - לבני אדם.
2. ולהדבק בשכינה - (אי אפשר) להתקרב אל ה'.
3. לא נתעסק... במטע תחילה - ה' עסק בנטיעה.

אחד המקובלים הרשה לעצמו לשאל את הרב מדוע הוא מתרגש כל-כך? והרב השיב ואמר: "נטיעת פרי בארץ-ישראל, אין זו סתם פעולה חקלאית רגילה, זוהי התדבקות במידותיו של הקב"ה, שאף הוא התעסק במטע הארץ תחלה." (מתוך ספר מועדי הראי"ה)

נטיעות בארץ ישראל המתחדשת

בשנים ישראל החל לחזור לארץ ישראל, הוקמו מושבות רבות כגון ראש-פנה, פתח-תקוה, ראשון לציון ועוד. אחת המושבות הראשונות היתה **יסוד המעלה** בעמק החולה, בה התיישבו יהודים מאמינים ועובדי ה'. וכך הם מתארים את מעשיהם:

16. על פי הספר תקופת חייבת ציון

נטענו בגן יותר מאלף חמש מאות אילנות: שבע מאות ושמונים אתרוגים, ומאה רמונים. ועוד נטע, אם ירצה השם, כמה מיני נטיעות... כי האדם עץ השדה, וזה בלא זה, אין להם חיים טובים. לכן, ראשית עסקנו הוא בנטיעות, **כי כן הורה לנו הבורא**, וכך גם הוא עשה, כמו שכתוב: **וַיִּטַע ה' אֱלֹקִים גֶּן בְּעֵדֶן...**

בואו נסיר במוזיאון מ'חד...

שלום ילדים, מי לא חרונה בקר במוזיאון? בקטע הבא נספור לכם על מוזיאון מ'חד, מוזיאון ש'כבר לא קיים. המוזיאון נקרא "מוזיאון התורה והארץ", הוא היה ב'שוב כפר-דרום שבגוש קטיף. לצערנו הרב, ב'חרבן יש'ובי גוש קטיף, גם מוזיאון זה חרב. מדוע היה מוזיאון זה מ'חד? בואו נסיר במוזיאון ונדע את התשובה.

בכניסה למוזיאון, ממש בפתח, היה עץ ירק עם גזע חזק בעל שרשים חזקים. העץ בא לבטא את הקשר השרשי והמיחד של עם ישראל עם ארצו. בתחנות השונות במוזיאון, רואים את העץ הזה בשלבים שונים - רואים אותו כאשר הוא מכה שרשים, ורואים אותו גם בלי פרות. מה יש בתחנות השונות?

התחנה הראשונה היא התחנה של אבותינו, אברהם יצחק ויעקב. בתחנה זו רואים את העץ מכה שרשים, כי האבות הכו שרשים בארץ הזאת, קנו את מערת המכפלה, חפרו בארות מים, ואף זרעו תבואה ונטעו אילנות.

בתחנה השנייה רואים שהעץ פורח ונותן פרות יפים. בתחנה הזאת רואים את הארץ בזמן בית המקדש הראשון. בתקופה זו, העם קיים את כל המצוות התלויות בארץ - תרומות ומעשרות, בכורים, שמיטה, ועוד.

בתחנה השלישית רואים את העץ בלי פרות - וזו היא תקופת הגלות בבבל ל-70 שנה.

בתחנה הרביעית שוב העץ נותן פרות - וזו היא התחנה של בית המקדש השני. **בתחנה החמישית** העץ מתניבש, ועומד כלו שחור, מלא פיה ועשן. זו היא התחנה של הגלות הארוכה בת אלפים השנה, בה הארץ היתה, לרב שוממה מבנה.

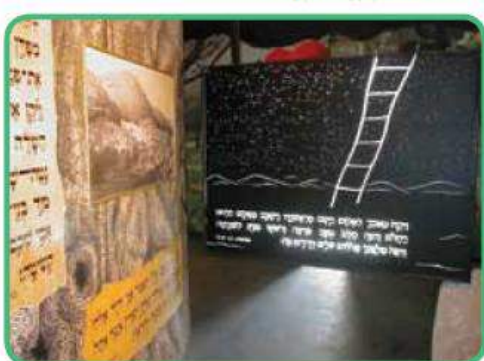
האם עץ זה יכל לתת פרות? מה אתם אומרים ילדים?

התחנה הששית היא שיבת ציון השלישית, העלייה לארץ שהתחלה כבר עם חכמים וגדולי הדור כמו הרמב"ן ותלמידיו הגר"א, וממשיכה עד ימינו.

בתחנה זו העץ חוזר לחיים! הוא משנה פחורה את צבעו לירק, ונותן פרות בעין יפה, ממש כמו תחית המתים! בתקופה זו, תושבי הארץ שבים לקיים את המצוות התלויות בארץ.

בקומה השנייה שהיתה במוזיאון, ראו כיצד מקיימים את המצוות התלויות בארץ, וראו כיצד החקלאות פורחת בארץ ישראל.

אנחנו מתפללים שבעזרת ה' העץ ימשיך לתת פרות, שנזכה להמשיך לקיים את המצוות התלויות בארץ, ושתזכה במהרה להתבשר על ביאת המשיח ובנין בית המקדש!

2. אלו מצוות נלמדות בפסוק במקור 15?

1. מי הוא הנוטע הראשון, ומה לומד מכך רבי יהודה? (מקור 15)